

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

- Aan: Zie verzendlijst

Telefoon 070 - [REDACTED]
Telex 32374 KYDER

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
Onderwerp CVIN-bijdrage		DIS/90/153/2234	16 mei 1990

1. Als bijlage bied ik U aan de MID-bijdrage ten behoeve van de CVIN-vergadering van 28 mei 1990 a.s..
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Het Hoofd Militaire Inlichtingendienst,
voor deze
het Hoofd Bureau Inlichtingen

[REDACTED]
Luitenant-kolonel KLu

Bijlagen   Bezoekadres
een   Kalvermarkt 28
   's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070- [REDACTED]

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief nr. DIS/90/153/2234 d.d. 16 mei 1990

Aan:

Exemplaar nr.:

Voorzitter CVIN	1 ✓
Hoofd BVD	2 ✓
Hoofd IDB	3 ✓
BuZa/DAV	4 ✓
BuZa/AMAD	5 ✓
Plv. Hoofd MID/KM	6 ✓
Plv. Hoofd MID/KL	7 ✓
Plv. Hoofd MID/KLu	8 ✓

Intern:

H-MID	9 ✓
HSI	10 ✓
HBI	11 ✓
HSV	12 ✓
HPEA	13 ✓
HSW	14 ✓
MID-Archief	15 ✓

Bijlage behorende bij brief
nr.: DIS/90/153/2234

CVIN-BIJDRAGE VAN DE MILITAIRE INLICHTINGENDIENST

A. MILITAIRE AKTIVITEITEN/ONTWIKKELINGEN

1 ● LANDSTRIJDKRACHTEN

a. Aktiviteiten

b. Terugtrekking CGF en SGF

Gedurende de verslagperiode vertrokken vanuit Tsjechoslowakije en Hongarije met korte onderbrekingen vrijwel dagelijks, trein- en wegtransporten naar de Sovjet Unie. De volledige terugtrekking van beide Sovjet Groepen van Strijdkrachten moet medio 1991 zijn voltooid en er zijn tot op heden nog geen aanwijzingen dat men achter raakt op het terugtrekkingsschema. Inmiddels is bekend geworden dat in 1990 vanuit Polen ook nog 5000 man Sovjet troepen, vermoedelijk behorend tot de NGF, naar de Sovjet Unie zullen terugkeren.

2 ● LUCHTSTRIJDKRACHTEN

a. Aktiviteiten

en luchtverdedigingszones. Zowel de uitvoering van het jaarlijkse oefenprogramma alsook deelname van de Sovjet en "Niet Sovjet Warschaupact"-landen aan dergelijke multinationale oefeningen vinden ondanks de huidige politieke situatie onveranderd plaats.

b. Verminderde paraatheid Oostduitse luchtmachtkrachten/luchtverdediging (LSK/LV)

Op 13 maart kondigde de Minister van Defensie van de DDR aan dat ingeval van een mobilisatie de tijdsperiode, waarin reservisten, van in elk geval de LSK/LV, zich moeten melden bij mobilisatie-centra is verdubbeld. Een en ander houdt in dat de paraatheid van de Oostduitse LSK/LV vermindert omdat het tijdsbestek, waarin de LSK/LV op 100 procent oorlogssterkte kunnen komen, wordt verlengd. Deze maatregel ondersteunt de stelling, dat a.g.v. de huidige politieke ontwikkelingen, de trend naar een verminderde paraatheid van de Oostduitse LSK zich voortzet. Begin dit jaar waren er al aanwijzingen voor een verminderde paraatheid bij de Oostduitse "Quick Reaction Alert" eenheden, met name met betrekking tot de langere tijdsnormen bij de GW-systemen, om op operationele status te komen.

c.

d. Vliegtuigleveranties aan de NSWP-LSK

Alhoewel algemeen werd aangenomen, dat na de politieke omwentelingen in Oosteuropese landen de levering van moderne wapensystemen achterwege zou blijven, vonden recent aan een drietal landen leveranties plaats. Zo ontving de DDR HINDS-F, terwijl aan Tsjechoslowakije en Roemenië elk 6 FULCRUMS werden geleverd. In totaal beschikken deze landen over respectievelijk 20 en 8 stuks van deze moderne straaljagers. Deze leveranties waren ongetwijfeld al in een eerder stadium overeengekomen, waardoor deze waarschijnlijk niet meer door de betrokken regeringen ongedaan konden worden gemaakt. Het is echter twijfelachtig of verdere leveranties van dit gevechtsvliegtuig aan met name Tsjechoslowakije nog plaats zullen vinden, gezien de slechte ervaringen die de Tsjechen tot nu toe met dit vliegtuig hebben opgedaan.

3 ● . ZEESTRIJKKRACHTEN

a. Sovjet vloot-inspanningen

De belangrijkste Sovjet-marine oefenactiviteiten van deze lente vonden plaats in de periode 17-24 april. In deze periode werden in alle Sovjet vlootgebieden oefeningen waargenomen. De oefeningen in het Noordelijk Vlootgebied waren het meest intensief en richtten zich nadrukkelijk op onderzeebootbestrijding en luchtverdediging o.a. tegen kruisraketten. In de Oostzee en de Zwarte Zee werd voornamelijk onderzeebootbestrijding beoefend. Opmerkelijk was dat de activiteiten in de Stille Oceaan langer dan gebruikelijk werden voortgezet en ook tijdens de 1 mei viering voortgang vonden. In vergelijking met vorige jaren kan worden

opgemerkt dat de lente-oefeningen dit jaar -hoewel complexer van aard- minder grootschalig waren en dat ditmaal m.u.v. vliegtuigen niet "out of area" werd geopereerd.

b. Gevolgen voor Sovjet marine bij afscheiding Baltische Staten

(1) Indien Estland, Letland en Litouwen erin slagen onafhankelijk te worden, zal mogelijk van de Sovjet Unie worden geëist dat zij haar troepen zal terugtrekken en al de militaire faciliteiten zal verlaten.

(2) Dit betekent dat de USSR o.a. de volgende faciliteiten voor de Baltische vloot zal moeten opgeven:

a. in Litouwen, een marine verbindingstation en een marinebasis voor grensbewakingseenheden;

b. in Letland, een marinebasis, een scheepswerf, een (winter)haven en munitie- en opslagplaatsen;

c. in Estland, 2 marinebases en 2 scheepswerven en een marinevliegkamp.

c. Commentaar

Er zullen veel nieuwe nieuwe faciliteiten gebouwd moeten worden teneinde de enorme hoeveelheid aan o.a. raketten, brandstof, munitie, mijnen en torpedo's te kunnen opslaan. Ook zijn er onvoldoende ligplaatsen voor de vloot aanwezig buiten de Baltische republieken. Dit alles heeft taktische en strategische gevolgen. Het verlies van een zo belangrijk kustgebied voor de Sovjet marine vereist belangrijke verandering m.b.t. de inzet van en het opereren met de Baltische oppervlakte-, onderwater- en marine luchtvaarteenheden. Daarnaast kunnen, als gevolg van een Duitse hereniging en een weigering van de Poolse regering de gebruiksrechten van 2 marinebases te verlengen verloren gaan voor de Sovjet marine.

B. WARSCHAUPAKT/OOST-EUROPA

4. DE POSITIE VAN DE MILITAIREN

a. In de Sovjet Unie is in april de discussie over hervorming van de strijdkrachten geïntensiveerd. Aanleiding daartoe is het in februari gepubliceerde ontwerpprogramma voor het in juli te houden Congres van de Communistische Partij. Dat ontwerpprogramma stelt dat het noodzakelijk is dat er een hervorming van en effectieve parlementaire controle over het militaire apparaat moet komen. Vooruitlopend op het partijcongres is in de media en de Opperste Sovjet een hevige politieke strijd ontbrand over de vraag hoe de militaire hervorming eruit moet zien.

b. De huidige discussie werd geopend toen een groep jonge officieren die zitting heeft in het Sovjet parlement begin april een initiatiefwet presenteerde met een concept voor een militaire hervorming. Behalve de militaire parlementariërs hebben specialisten van een aantal instituten van de Academie van Wetenschappen, drie militaire academies en vier militaire instituten meegewerkt aan het opstellen van dit concept. De

hoogste militaire instellingen weigerden echter elke medewerking en officieren die aan het concept hebben bijgedragen zouden zelfs met ontslag zijn bedreigd. Hun leider, een dertig jarige majoor is inmiddels uit de partij-organisatie van de strijdkrachten gezet. Het concept voorziet in de geleidelijke overgang naar een "beroepsleger dat op vrijwillige basis wordt bemand". Het principe van universele militaire dienstplicht zou slechts voor oorlogstijd worden gehandhaafd. Het omvat verder de vorming van nationale militaire formaties in de republieken, parlementaire controle over de strijdkrachten, vermindering van het aantal politieke functionarissen, alsmede de deelname van alle partijen en politieke organisaties aan de formulering van het militaire beleid.

- c. Een andere instantie die zich met deze materie bezighoudt is de top van het Sovjet Ministerie van Defensie en de Generale Staf. Deze hebben formeel steun betuigd aan het idee van een militaire hervorming, maar zien deze als een geleidelijke transformatie van de strijdkrachten met behoud van veel van hun huidige kenmerken. Dat bleek onder meer uit de rede van Minister van Defensie [redacted] ter gelegenheid van de 45e verjaardag van de overwinning op Hitler-Duitsland op 8 mei jl. Bij een eerdere gelegenheid verklaarde hij dat de militaire hervorming eigenlijk al een jaar in praktijk wordt gebracht door de unilaterale troepenreducties en reorganisaties.

Deze voorkeur voor beperkte en geleidelijke hervormingen wordt ook duidelijk in het wetsontwerp voor een "Wet op de Verdediging van de Sovjet Unie", dat door het Ministerie van Defensie is voorbereid. Dit wetsontwerp zal in juni aan de Opperste Sovjet worden voorgelegd en moet "alle aspecten van de militaire en defensie-ontwikkeling van de Sovjet Unie regelen". De opdracht een dergelijk wetsontwerp uit te werken stamt overigens al van medio 1989. Het ontwerp is zeker niet bedoeld als concept voor een ingrijpende militaire hervorming. De behandeling van dit wetsontwerp komt echter midden in de discussie over een militaire hervorming en de militaire leiding heeft geprobeerd het ontwerp in te passen in haar denkbeelden over de toekomst van de strijdkrachten.

Het wetsontwerp bepaalt onder meer dat alle unierepublieken en andere "autonome entiteiten" gezamenlijk deelnemen in de verdediging van het land. De militaire leiding keert zich hiermee tegen het streven naar nationale militaire formaties (en onafhankelijkheid) voor diverse Sovjet Republieken. Verder zou het wetsontwerp voorzien in een gedeeltelijke professionalisering van het Sovjet leger. Daarnaast wordt echter handhaving van de militaire dienstplicht voorgesteld.

- d. Het is niet waarschijnlijk dat de militaire top in staat zal zijn om de beoogde militaire hervorming in genoemde zin af te zwakken. De militaire leiding bevindt zich momenteel in een zwakke politieke positie. De militairen zijn slecht vertegenwoordigd in de hoogste politieke organen en krijgen van twee kanten concurrentie bij de vorming van het defensiebeleid. Aan de ene kant van civiele defensiedeskundigen, die nauwe banden hebben met de politieke leiding en die in het verleden al hebben gepleit voor aanzienlijke inkrimping van de strijdkrachten en ingrijpende structuurwijzingen. Aan de andere kant komt de oppositie uit de strijdkrachten zelf, waarbij jonge militaire parlementsleden een opvallende rol spelen. De politieke leiding kan door deze groepen

steun te geven het debat in een voor [redacted] en zijn medestanders gunstige richting sturen. Aangenomen mag worden dat [redacted] in staat zal zijn in deze situatie de discussie rond het thema militaire hervorming tot een voor hen gunstig eindresultaat te brengen.

- e. Bij de feestelijkheden rond de 45e verjaardag van de overwinning op Hitler-Duitsland heeft [redacted] nog eens benadrukt dat hij van mening is dat perestroyka niet kan halthouden voor de strijdkrachten. Evenals in het verleden gaf hij echter niet aan hoe die hervorming van de strijdkrachten eruit zou moeten zien. Het ligt evenwel voor de hand dat het een van de primaire doelstellingen van [redacted] is om de Sovjet strijdkrachten en defensie-inspanning verder terug te brengen, zowel om op die manier middelen te vinden voor het economische herstelbeleid, als om de betrekkingen met het Westen verder te verbeteren.
- f. Er zijn nog geen aanwijzingen dat de strijdkrachten zich niet langer zouden willen schikken naar de beslissingen van de politiek. Geruchten over een poging tot staatsgreep eind februari blijken niet juist. Voor zover bekend was er die dag inderdaad sprake van extra militaire aanwezigheid in Moskou, maar aangenomen wordt dat deze troepen aanwezig waren voor het geval de betoging van aanhangers van een radicale hervorming, die op die dag op het Rode Plein plaatsvond, uit de hand zou lopen.